

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞ SÜRECİNDE EBEVEYN KATILIMININ SAĞLANMASI İÇİN EĞİTİMCİLERİN UYGULAYABİLECEKLERİ STRATEJİLER

Metehan KUTLU*
Savaş BERK**

Öz

Zihinsel yetersizlik (ZY) zihinsel işlevlerde ve kavramsal, sosyal ve pratik becerileri kapsayan uyumsal davranışlarda önemli düzeyde sınırlılıklarla karakterize edilen bir yetersizliktir. ZY olan bireylerin yaşamlarında iki kritik süreçten söz edilmektedir. Bunlardan biri erken çocukluk diğeri yetişkinliğe geçiş sürecidir. Yetişkinliğe geçiş ZY olan bireyin öğrenci olma statüsünden toplum içinde bir yetişkin rolü oynama statüsüne geçişi olarak tanımlanmaktadır. Yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn katılımının sağlanması yetişkinliğe geçiş planlamasının önemli öğelerinden biridir. ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin yaşadıkları zorlukların çözülmesi ve yetişkinliğe geçişin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için ebeveyn katılımına yönelik alan yazında eğitimcilerle önerilen stratejiler şu şekilde sıralanmıştır: (a) güven oluşturmak, (b) farkındalığı artırmak, (c) sorular sormak, (d) bilgi sağlamak ve (e) ebeveynlerin hizmet alabileceği kurum ve kuruluşları belirlemek. Bu bağlamda bu literatür çalışmasının amacı ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn katılımının sağlanması için eğitimcilerle önerilen stratejiler hakkında bilgi vermek ve bu stratejilerin uygulanması sırasında dikkat edilmesi gereken noktaları açıklamaktır. Bu çalışmada ayrıca ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin ve eğitimcilerin görüşlerinin incelendiği araştırma örnekleri ele alınarak ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yetişkinliğe Geçiş, Ebeveyn Katılımı, Zihinsel Yetersizlik, Öğretmenler

Strategies for Educators to Ensure Parental Involvement in the Transition to Adulthood of Individuals with Intellectual Disabilities

Abstract

Intellectual disability (ID) is a disability characterized by significant limitations in intellectual functioning and adaptive behaviors including conceptual, social and practical skills. One of the critical periods in the lives of individuals with intellectual disabilities is early childhood and the other is the transition to adulthood. Transition to adulthood is defined as the transition from the status of being a student to the status of playing an adult role in society. Ensuring parental involvement in this process is one of the important elements of transition to adulthood planning. Strategies recommended to educators in the literature for parental involvement in order to resolve the difficulties experienced by parents in the transition to adulthood of individuals with ID and to ensure successful transition to adulthood are listed as follows: (a) building trust, (b) raising awareness, (c) asking questions, (d) providing information, and (e) identifying institutions and organizations where parents can receive services. In this context, the aim of this literature study is to provide information about the strategies recommended for educators to ensure parental involvement in the transition to adulthood of individuals with ID and to explain the points to be considered during the implementation of these strategies. In this study, examples of research examining the views of parents and educators in the transition to adulthood of individuals with ID were discussed and suggestions were made for further research.

Keywords: Transition to Adulthood, Parent Involvement, Intellectual Disability, Teachers

* Dr. Öğretim Üyesi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi. e-mail: metkutlu@gmail.com

* Arş. Gör. Hakkâri Üniversitesi Eğitim Fakültesi. e-mail: savasberk@hakkari.edu.tr

GİRİŞ

Zihinsel yetersizlik (ZY), “zihinsel işlevlerde ve kavramsal, sosyal ve pratik becerileri kapsayan uyumsuz davranışlarda önemli düzeyde sınırlılıklarla karakterize edilen bir yetersizlik” olarak tanımlanmaktadır (American Association on Intellectual & Developmental Disabilities, 2023). ZY olan bireylerinde toplumdaki diğer bireyler gibi yaşamlarında iki kritik süreç bulunmaktadır. Bu süreçler yaşamın ilk yılları olan erken çocukluk süreci ve yetişkinliğe geçiş sürecidir (Korpi, 2007; Kutlu, 2012). Yetişkinliğe geçiş ZY olan bireyin öğrenci olma statüsünden toplum içinde bir yetişkin rolü oynama statüsüne geçişi olarak tanımlanabilir (Gürsel vd., 2007; Halpern, 1994; Kutlu, 2012). Yetişkinliğe geçişinin başarılı bir şekilde sağlanması bağımsız yaşam, meslek edinme, eğitim, arkadaşlık ilişkileri ve bireyin kendi hayatıyla ilgili karar vermesi gibi konularla yakından ilişkilidir (Dyke vd., 2013). Bu nedenle yetişkinliğe geçiş hem ZY olan birey hem de ebeveyni için önemli ve zorlu bir süreçtir. Bu süreçte yaşanan zorlukların değerlendirilmesine ilişkin alanyazında hem eğitimcilerin hem de ebeveynlerin görüşlerinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır (Biswas vd., 2017; Francis vd., 2019; Gauthier-Boudreault vd., 2021; Leonard vd., 2016).

Gauthier-Boudreault vd. (2021), zihinsel yetersizliği olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşadıkları zorlukların belirlenmesine yönelik yaptıkları çalışmada eğitimcilerin görüşlerini incelemişlerdir. Eğitimciler yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşanan zorlukları şu şekilde sıralamışlardır: (a) geçiş sürecinde destek sağlayacak eğitimcilerin rolünün net olmaması, (b) geçiş süreciyle ilgili sınırlı sayıda eğitimci olması ve bu nedenle iş yükünün fazla olması, (c) geçiş sürecinde rolü olan ekip üyelerinin sık sık değişmesi, (d) geçiş sürecinde atılması gereken adımların neler olduğunun ebeveynlere bildirecek bir sistemin olmaması, (e) rehabilitasyon merkezlerinin potansiyel bir destek olarak görülmemesi, (f) özellikle kırsal alanlarda ulaşım araçlarıyla ilgili yaşanan zorluklar (örneğin, araç kullanan kişilerin ZY olan bireylerin özellikleriyle ilgili çok az bilgi sahibi olmaları). Eğitimcilerin bakış açısıyla ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşadıkları zorluklar ve bu zorlukların alt kategorileri Tablo 1’de gösterilmektedir (Gauthier-Boudreault vd., 2021).

Tablo 1
Yetişkinliğe Geçiş Sürecinde Yaşanan Zorluklara İlişkin Eğitimci Görüşleri

Temel kategori	Alt kategori
Eğitimcinin rolünün net olmaması	Yetişkinliğe geçiş sürecinin ZY olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamaması Rollerin tanımlanmamış olması Farklı disiplinlerdeki (fizyoterapist vb.) eğitimcilerin yetişkinliğe geçiş planlamasına geç dahil edilmesi
Sınırlı sayıda uzman/eğitimci olması ve iş yükü	Eğitimcilerin geçiş planlamasındaki sınırlı süresi Personel azlığı Personelin mesleki gelişimi için verilen desteğin az olması Günlük etkinlikler için sınırlı bütçe
Ekip üyelerindeki sık değişiklikler	
Geçiş sürecinde atılması gereken adımların bilinmemesi	
Rehabilitasyon merkezlerinin potansiyel bir destek olarak görülmemesi	Uygun ortam sağlanmasında yaşanan zorluk
Kırsal alanlarda ulaşım sıkıntıları	Sınırlı bölgelere hizmet sağlanması Ulaşım saatlerinin farklılaşması Sürücülerin ZY konusunda bilgi sahibi olmaması

Uyarlandığı kaynak “Obstacles to the transition to adulthood of people with severe to profound intellectual disability and potential solutions: Perspectives of professionals in one region of Quebec. C. Gauthier-Boudreault, M. Couture and F. Gallagher, 2021, Journal of Intellectual & Developmental Disability, 239-249.”

ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşanan zorlukların belirlenmesinde eğitimcilerin görüşlerinin yanı sıra ebeveyn görüşlerinin incelendiği araştırmalar da bulunmaktadır (Biswas vd., 2017; Francis vd., 2019; Leonard vd., 2016). Bu araştırmalarda ebeveynlerin yetişkinliğe geçiş sürecinde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların alt kategorileri Tablo 2’de gösterilmektedir (Biswas vd., 2017; Francis vd., 2019; Leonard vd., 2016).

Tablo 2

Yetişkinliğe Geçiş Sürecinde Yaşanan Zorluklara İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Temel kategori	Alt kategori
Güven	Başarı sağlanamayan konuların ön plana çıkarılması ve olumsuz intiba oluşması Hatalı açıklamalar Ebeveynlerin çok konuşmasından rahatsız olduğunun eğitimciler tarafından ebeveynlere hissettirilmesi
İletişim	Eğitimcilerin tepkileri (Kızgınlık, vb.) Ebeveynlerin rolünün eğitimciler tarafından önemsenmemesi Dikkate alınmamak Anlaşmazlık (eğitimcinin düşük beklentisi, vb.)
Tükenmişlik	Sürekli destek aramak Bilgiye ulaşma çabası Destek alabilecekleri hizmetleri belirlemeye çalışmaktan yorulmak
Bilgiye ulaşmak	Genel eğitime erişim Akademik ve mesleki konularda bilgi elde etmede yaşanan zorluklar

ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin yaşadıkları zorlukların çözümlenmesi ve yetişkinliğe geçişin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için ebeveyn katılımına yönelik alanyazında eğitimcilere önerilen stratejiler şu şekilde sıralanmaktadır: (a) güven oluşturmak, (b) farkındalığı artırmak, (c) sorular sormak, (d) bilgi sağlamak, (e) ailelerinin hizmet alabileceği kurum ve kuruluşları belirlemek (Morgan & Riesen, 2016; Steere vd., 2007). İzleyen satırlarda her bir stratejiye ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Güven Oluşturmak

Ebeveynlerin eğitimcilere güven duyması yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn katılımının sağlanmasında en temel ve en öncelikli stratejilerden biridir (Francis vd., 2019). Eğitimciler kendilerine güven duyan ebeveynlerle iş birliği yapmak için sürekli iletişim halinde olmalı ve verdikleri taahhütleri yerine getirmelidirler (Steere vd., 2007). Eğitimciler iletişim kurarken ebeveynlere ZY olan çocuklarıyla ilgili duyabilecekleri güzel sözler söylemeleri ya da alabilecekleri iyi haberleri vermeleri olumlu bir ilişkinin sağlanması adına önemli bir adımdır (Morgan & Riesen, 2016). Ebeveynler genelde okuldan eğitimciler tarafından arandıkları zaman ZY olan çocuklarıyla ilgili olumsuz haberler alırlar ve bu durum ebeveynlerin moral ve motivasyonlarını olumsuz yönde etkiler. Ebeveynlerin motivasyonlarını sağlamak yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn-eğitimci iş birliğinin sağlanması bakımından önem taşır. Bu sebeple eğitimciler ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili planlamalar yapmaya başlarken ebeveynlere ZY olan çocuklarının yapabildikleriyle ilgili bilgileri vermelidir. Ayrıca eğitimcilerin ZY olan bireylerin okulda sergilediği herhangi bir başarısını ebeveynlerle paylaşması ebeveynlerin kendine ve eğitimcilere güven duymasını sağlar. Örneğin, eğitimciler ZY olan çocukların ebeveynleriyle iletişim kurarken “Çocuğunuz harika işler yapıyor” ya da “Çocuğunuz çok iyi bir karaktere sahip” gibi olumlu ifadeler kullanabilirler (Francis vd., 2019). Ancak eğitimciler bu tür ifadeleri kullanırlarken abartıya kaçmamaları ve ebeveynlere yanlış bilgi vermemeye dikkat

etmelidirler. Ebeveynler kendilerine ZY olan çocuklarıyla ilgili yanlış ya da eksik bilgi verildiği hissine kapılırlarsa eğitimcilerle olan güvenlerini kaybederler. Olumlu ve etkili İletişim geliştirebilmenin bir başka yolu da eğitimcilerin ebeveynlerle ortak ilgi alanları bulmalarıdır (Morgan & Riesen, 2016). Ebeveynler ilgi alanlarını, deneyimlerini ve gereksinimlerini eğitimcilerle paylaşması için eğitimciler tarafından dikkate alındıklarını hissetmeleri gerekir. Eğitimciler ebeveynlerin kendileriyle çalışırken rahat olmalarını bildirmeli ve yetişkinliğe geçiş sürecine katkılarının değerli olduğunu ebeveynlere hissettirmelidirler (Smith vd., 2006).

Farkındalığı Artırmak

Eğitimciler ebeveynlerin güvenini kazandıktan sonra bir diğer önemli strateji ebeveynlerin rolleriyle ilgili farkındalıklarını artırmalarıdır. Bu süreçte ZY olan çocuğa sahip ebeveynlerin rol ve sorumlulukları da farklılaşmaktadır. Bu rol ve sorumluluklar Tablo 3’de gösterilmektedir (Morgan & Riesen, 2016).

Tablo 3
Yetişkinliğe Geçiş Sürecinde Ebeveynlerin Değişen Rollerini

,Geçiş öncesi rol	Geçiş sürecindeki rol
ZY olan çocuğunun yerine yapan	ZY olan çocuğunun görevlerini yerine getirmesini bekleyen
ZY olan çocuğunun haklarını savunan	ZY olan çocuğunun savunuculuğunu gözlemleyen
Sorun çözen	Danışman
ZY olan çocuğunun yerine tercih yapan	ZY olan çocuğunun seçim yapmasına izin veren
Daha fazlasını yapan	Daha azını yapan

Farkındalığı artırmak, ebeveynleri ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçişi konusunda bilgiye boğmak değil yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili düşünmeye başlamalarını sağlamaktır (Steere vd., 2007). Eğitimciler ebeveynlerin yetişkinliğe geçiş sürecinin önemli bir parçası olduğunu sık sık hissettirmelidirler. Ebeveynlerin bu durumu anlamaları için de eğitimciler ZY olan bireyin yetişkinliğe geçiş planını hazırlamaya başlarken hiçbir aşamayı ebeveynin bilgisi olmadan uygulamamalıdır. Ebeveynler kendileri olmadan da çocuklarının yetişkinliğe geçiş planının eğitimciler tarafından yapılabileceği hissine kapılmamalıdır (Smith vd., 2006). Bu durum ebeveynlerin eğitimcilere aşırı güvenmelerine neden olarak motivasyonlarını düşürebilir.

Farkındalığı artırmanın etkili yollarından biri de ZY olan çocuklarıyla ilgili benzer sorunları yaşayan ebeveynleri bir araya getirmek ve birbirlerine destek olmalarını sağlamaktır (Poston vd., 2003). Bu nedenle eğitimcilere ebeveynleri zaman zaman bir araya getirmeye yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemeleri önerilebilir. Bu etkinliklere eğitimcilerde katılarak ebeveynleri ZY olan çocuklarının potansiyeliyle ilgili bilgilendirmeli ve yapılan toplantılarda bu konuyu vurgulanması ebeveynlerin farkındalıklarını olumlu yönde etkileyebilir (Codd & Hewitt, 2021). Yetişkinliğe geçiş planıyla ilgili toplantılarda ebeveynlerin yanı sıra ZY olan bireyin kendisinin de rol alması ve kendi gereksinimlerini ifade edebilmesi önemlidir. Yetişkinliğe geçiş sürecine ebeveyn katılımının sağlanmasının en iyi yollarından biri de ZY olan bireyin toplantılarda söz almasının sağlanmasıdır. Böylece ZY olan birey yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili kendini ifade etme fırsatı bulur (Smith vd., 2006).

ZY olan bireylerin ve ebeveynlerin farkındalıklarını artırmak için yetişkinliğe geçiş sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalar şu şekilde sıralanmaktadır: (a) eğitimciler ve ebeveynler yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili planlar yapmaya ZY olan birey en geç 14 yaşındayken başlamalıdır, (b) aile üyeleri yetişkinliğe geçiş sürecinde ZY olan çocuklarıyla ilgili umutlarını, hayallerini ve isteklerini belirtmek için tüm süreçte yer almalıdır, (c) yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin farklı özellikleri dikkate alınmalıdır, (örneğin, farklı kültürel özellikleri olan ailelerin çocuklarının yetişkinlik süreciyle ilgili farklı istekleri ya da beklentileri olabilir) (d) ZY olan

bireyin yetişkinliğe geçiş sürecinde hizmet alacağı kurum ve kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyon sağlanmalıdır (Smith vd., 2006).

Sorular Sormak

Eğitim-öğretim yılı başlamadan hemen önce ZY olan bireylerin ebeveynleri ve varsa diğer aile üyeleriyle tanışmak ve uygun sorular sormak yetişkinliğe geçiş sürecinde iş birliğinin sağlanması adına iyi bir başlangıç olabilir. Ebeveynlere, "Sizi tanımak ve çocuğunuzla ilgili daha fazla bilgi sahibi olmak istiyorum" demek uygun bir soru olabilir (Morgan & Riesen, 2016). Daha sonra ZY olan bireyin yapabildikleri ve tercihleri konusunda sorular yöneltilebilir. Örneğin "Çocuğunuzun yapabildiklerini göz önüne aldığınızda çocuğunuzun beş yıl sonra nerede olmasını istiyorsunuz?" gibi bir soru sormak ebeveynlerin olumlu bir beklenti içine girmelerini, umutlanmalarını ve duygusal olarak desteklendikleri hissini yaşamalarını sağlayabilir (Francis vd., 2019). Ebeveynlerin ZY olan çocuklarıyla ilgili verecekleri bilgiler anketlerle ya da ebeveynlerle yapılan toplantılarla sağlanabilir. Eğitimciler, ebeveynlerin yetişkinliğe geçiş süreci hakkındaki görüş ve düşüncelerini anlamak için ebeveynlere açık uçlu sorular yöneltebilirler (Steere vd., 2007). Örneğin: "Çocuğunuzun yaptığı günlük ev işleri nelerdir?", "Çocuğunuz bazı becerileri en etkili şekilde nasıl öğrenir?", "Çocuğunuzun sahip olduğu iş deneyimleri nelerdir?", "Çocuğunuz okulda en çok hangi aktiviteyi yaparken eğlenir?"

Bilgi Sağlamak

Ebeveynlerin ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili yaşadıkları bir diğer zorluk bilgiye erişmede yaşadıkları sınırlılıklardır. Eğitimciler bu bağlamda ebeveynlere ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili sordukları soruları yanıtlayarak bilgi sağlamalıdır (Francis vd., 2019). Gauthier-Boudreault vd. (2018), yaptıkları araştırmada ebeveynler ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçiş sürecinde kendilerine sağlanacak bilgilerin öneminden söz etmişlerdir. Ebeveynler yapılan araştırmada gereksinim duydukları bilgileri şu şekilde sıralamışlardır: (a) ZY olan bireyin yetişkinliğe geçişi sürecinde yasal haklarını gösteren bir zaman çizelgesi, (b) yetişkinliğe geçiş sürecinde ZY olan çocukların sosyal destek alabilmeleri için başvurulması gereken yerler ve önemli başvuru tarihlerinin yer aldığı bir takvim ve (c) ebeveynlerin ZY olan çocuklarıyla ilgili her türlü destek (sağlık, eğitim vb.) alabilecekleri kuruluşlara ait iletişim bilgilerini içeren bir bilgilendirici el kitapçığı. El kitapçığının birçok aile için kolay erişilebilir olması için de bir web sitesinin olmasını önermişlerdir. Ayrıca ebeveynler yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili eğitimciler tarafından bilgilendirici seminerlerin düzenlenmesinin de kendileri için önemli olabileceğinden söz etmişlerdir. Son olarak ebeveynler meslekte deneyimi az olan eğitimciler için güncel bir yetişkinliğe geçiş kılavuzunun oluşturulması gerektiğinin de altını çizmişlerdir (Gauthier-Boudreault vd., 2021).

Genel olarak ebeveynler ZY olan bireyin yetişkinliğe geçiş süreci sırasında nasıl bir hizmet alması gerektiğini ya da ne yapacaklarını bilememektedirler. Eğitimciler bu süreçte ZY olan bireyin gereksinimleri doğrultusunda ebeveynlere rehberlik ederler. Ancak, ebeveynlere rehberlik etmek yalnızca ZY olan bireylere yönelik hizmet sağlayan kurumlarla ilgili broşürler dağıtmak anlamına gelmemelidir. Birçok bilgiyi içeren broşürleri okumak ebeveynler için yoğun ve sıkıcı olabilir. Eğitimciler ebeveynlere yüz yüze bilgi vermeli ve ebeveynleri destek alabilecekleri kurumlarla direkt irtibat sağlayabilecekleri şekilde yönlendirmelidir. Eğer eğitimciler ebeveynlere destek alabilecekleri kurum ve kuruluşlarla ilgili broşürler verecekse bu broşürlerde yer alan yazılar kısa ve kolay anlaşılabilir olmalıdır (Steere vd., 2007).

Eğitimcilerin ebeveynlere bilgi sağlayabilecekleri bir diğer faaliyet ebeveynlerle düzenli olarak yapacakları toplantılardır. Eğitimciler ebeveynlerle yapacakları toplantıların tarih ve saatlerini ebeveynlerin çalışma saatleriyle veya çocukların farklı programlarıyla çakışmayan zamanlarda (örneğin, rehabilitasyon merkezinden alınan eğitim vb.) planlamaya çalışmalıdır (Morgan & Riesen, 2016).

Ebeveynlerin Destek Alabileceği Kurum ve Kuruluşları Belirlemek

ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçişi ani ve beklenmedik bir şekilde olmamalıdır. Bu nedenle ZY olan bireylerin sosyal yaşama uygun giyinme, öz bakım, yemek hazırlama/yemek yeme ya da mesleki bir becerinin kazanılmasına zemin hazırlayan boş zaman değerlendirme etkinliklerinin (yüzmek, yoga vb.) yer aldığı günlük etkinlik merkezlerine kademeli olarak yönlendirilmesi eğitimcilerin liderliğinde sağlanmalıdır (Gauthier-Boudreault vd., 2018; 2021). Dolayısıyla günlük etkinlik merkezleri ebeveynlerin ZY olan çocuklarına yetişkinliğe geçiş sürecinde hizmet alabilecekleri seçeneklerden biri olarak düşünülmelidir.

Ebeveynler ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçişi sürecinde kendilerine destek sağlayabilecek birtakım kaynaklara sahiptir, fakat bu kaynakların farkında olamayabilirler. Örneğin; aile dostları ve geniş aile üyeleri ZY olan bireyin yetişkinliğe geçiş sürecinde, iş istihdamı konusunda destek olabilecek potansiyel destek sağlayıcılar olarak görülebilir (Steere vd., 2007). ZY olan çocuklara sahip ebeveynlerin destek alabilecekleri bir diğer alternatif yetişkinliğe geçiş sürecinde benzer sorunlar yaşayan diğer ebeveynlerle iletişime geçilmesidir. Örneğin, Biswas vd. (2017), yaptıkları çalışmada ZY olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının yetişkinliğe geçiş sürecinde benzer zorluklar yaşayan diğer ebeveynlerle bir araya gelmesinin yetişkinliğe geçişle başa çıkma ve uyum sağlama süreçlerini kolaylaştırdığını ve ebeveynlerin birbirlerine duygusal olarak destek olduklarını göstermiştir. Ancak eğitimciler ebeveyn destek gruplarında kontrolü elden bırakmamalıdır. Bu sürecin benzer sorunlar yaşayan ebeveynlerin birbirlerine destek oldukları seanslar yerine şikâyet toplantılarının yapıldığı otuurlara dönüşmemesine dikkat edilmelidir (Francis vd., 2019).

ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş planlamasında eğitimciler ebeveynlerin katılımını artırmak için kullanabilecekleri stratejiler her ne kadar çok kritik olsa da başarılı bir geçişin sağlanması birçok personelden oluşan bir ekibin (öğretmenler, psikolojik danışman, vb.), ZY olan bireylerin kendisinin ve ebeveynin koordineli bir şekilde çalışmasını ve iş birliğini gerektirir (Smith vd., 2006). Başarılı bir geçiş planının oluşturulması için ekip personellerinin, ZY olan bireyin kendisinin ve ebeveynin dikkate alması gereken temel ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler Tablo 4’de gösterilmektedir (Patton & Dunn, 1998; Smith vd., 2006).

Tablo 4
Yetişkinliğe Geçiş Planının Geliştirilmesinde Dikkate Edilmesi Gereken Temel İlkeler

1. Yetişkinliğe geçişle ilgili planlama yapmaya birey en geç 14 yaşına geldiğinde başlanmalıdır.
2. Geçiş planlaması kapsayıcı olmalıdır. Yapılacak planlamalar yalnızca okul ile sınırlandırılmamalı, bireyin okul dışında yer aldığı ortamlara ve aktivitelere de odaklanılmalıdır.
3. Yetişkinliğe geçiş planında belirlenen amaçlar gerçekçi olmalıdır. Her ne kadar ebeveynlerin ve okul personellerinin yetişkinlik süreciyle ilgili hedefleri veya hayalleri olsa da var olan durumun gerçekliğinden uzaklaşılmalıdır.
4. Yetişkinliğe geçiş planına ZY olan birey mutlaka dahil edilmelidir. ZY olan bireyin ve aile üyelerinin hayalleri, istekleri ve fikirleri tüm geçiş sürecini kapsayacak şekilde bir araya getirilmelidir.
5. Yetişkinliğe geçiş planında çeşitlilik söz konusu olabilir. ZY olan bireyin ve ebeveynin farklı inanışları ve kültürleri olabilir bu nedenle okuldan beklentiler farklılaşabilir.
6. Toplum temelli öğretim ve etkinliklerin yapılması yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşanan zorlukların kolaylaştırılmasına katkı sağlar.

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Sürecinde Ebeveyn/Eğitimci Görüşlerine Dayalı Araştırmalar

Alanyazında ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili ebeveynlerin görüş ve düşüncelerinin incelendiği araştırmalara ulaşmak için internet üzerinden Ebscho-Host, Academic Search Complete ve Google Scholar veri tabanları kullanılarak “yetişkinliğe geçiş, transition to adulthood, parents barriers, educators” anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Bu alanyazın taraması sonucunda toplam 14 araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar Tablo 5’de gösterilmektedir.

Tablo 5
Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Süreciyle İlgili Çalışmalar

Çalışma	Katılımcılar	Yöntem	Bulgular
Biswas vd., (2017)	12 ebeveyn	Retrospektif kesitsel araştırma	Destek hizmetleri alamama, duygusal destek sağlayan sosyal destek gruplarına ulaşamama
Codd & Hewitt (2021)	10 ebeveyn	Nitel	Ebeveynlerin rollerinde belirsizlik, hizmetlere güven eksikliğinin yanı sıra duygusal destek ve iş birliği ihtiyacı ortaya çıkmıştı.
Dyke vd., (2013)	18 anne	Nitel	Kolaylaştırıcılar: ulaşım, bilgi sağlama, ebeveyn savunuculuğu ve aktif geçiş programı. Engeller: toplum tutumları, istihdam fırsatları, sınırlı terapi desteği, öncelikle resmi bakıcılar olmak üzere arkadaşlıklar, destekli konaklama seçeneklerinin sınırlı mevcudiyeti ve uygunluk.
Francis vd., (2019)	26 ebeveyn	Nitel	Yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn katılımını desteklemek için eğitimcilere yönelik stratejiler ve ebeveyn-eğitimci iş birliğinin sağlanmasının önündeki engeller belirlenmiştir.
Gauthier-Boudreault vd., (2017)	14 ebeveyn	Nitel	Genç yetişkinlerin ve ebeveynlerinin birçok finansal, bilgisel, bilişsel ve duygusal ihtiyacı karşılanmamaktadır.
Gauthier-Boudreault vd., (2018)	14 ebeveyn	Nitel	Geçiş planının geç oluşturulması, eğitimcilerin bilgi eksikliği, ebeveynlerin kaygı düzeylerinin artması ve duygusal desteğe ihtiyaç duyulması
Gauthier-Boudreault vd., (2021)	7 eğitimci	Nitel	Engeller: gereksinimlerin net bir şekilde belirtilmemesi, mali ve insan kaynakları eksikliği, personel değişimi, sistem kâşifi eksikliği, tanınmayan rehabilitasyon potansiyeli ve sınırlı ulaşım. Çözümler: ziyaretler, geçiş rehberi aktivite merkezi, seminerler, ebeveyn destek grubu.
Gillan vd., (2010)	4 ebeveyn ve 4 anne	Nitel	Geçiş süreci genel olarak ebeveynler tarafından stresli, belirsiz ve sorunlu ifade edilmiştir.
Isaacson vd., (2014)	2 ebeveyn ve 3 ekip üyesi	Nitel	Geçiş süreci ebeveynler için stresli bir süreçti. Tüm ebeveynler daha fazla destek istemiştir. Sosyal izolasyon genç yetişkinler için önemli bir sorundu.
Kraemer & Blacher (2001)	52 aile	Nitel ve nitel	Okullar geçiş konusunda eğitim verdi. Ailelerin çoğunluğu çocuklarının geçiş programına dahil oldu. Ebeveynler ZY olan çocuklarının okul ortamı hakkında olumsuz görüşler ifade etti.
Leonard vd., (2016)	353 aile	Nitel ve nitel	Ebeveynlerin ZY olan çocuklarının uyum becerileri hakkındaki görüşleri ve endişeleriyle hizmet ve programlarda yaşadıkları zorluklar gibi çeşitli temalar ortaya çıktı.
Nucifara vd., (2022)	8 ebeveyn	Nitel	Araştırmanın bulguları, ZY olan bireyler için yetişkinlik dönemine ilişkin alanyazına ve geçiş sürecinde ZY olan bireylere ve ebeveynlerine yönelik hizmetlere ilişkin politika ve prosedürlerin nasıl değiştirileceğine dair bilgi sağladı.
Rapanora vd., (2008)	119 ebeveyn	Nitel	Olumsuz sonuçların yanı sıra, ebeveynler stresli durumlar ve kişisel gelişim de dahil olmak üzere karşılaşılan bir dizi taleple

			ilgili olumlu sonuçlar da bildirdi.
Young vd., (2018)	26 ebeveyn	Nitel	Üç tema belirlenmiştir: genç yetişkini yetişkinliğe hazırlamak, kişisel destek için bağlantı kurmak, geleceği planlarken günü idare etmek.

Yapılan çalışmalarda genel olarak ebeveynlerin yaşadıkları streslerden, zorluklardan ve karşılaştıkları engellerden söz edilmiştir (Biswas vd., 2017; Codd & Hewitt, 2021; Francis vd., 2019; Gauthier-Boudreault vd., 2017; Gillan vd., 2010; Isaacson vd., 2014). Bu araştırmaların bir kısmında ZY olan bireylerin ve ebeveynlerinin yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşadıkları zorlukların çözümlenmesinde ebeveynler/öğreticiler tarafından kullanılacak stratejilerden söz edilmiştir (Codd & Hewitt, 2021; Francis vd., 2019; Gauthier-Boudreault, 2018). ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde öğretmenlerin görüş ve düşüncelerini inceleyen yalnızca bir araştırmaya rastlanmıştır (Gauthier-Boudreault vd., 2021). Bu araştırmada öğretmenlerin karşılaştıkları engellerden ve bu engellerin aşılmasında kullanılacak çözüm önerilerinden söz edilmiştir.

Ulusal alanyazında gelişimsel yetersizliği olan bireylerin yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili yayımlanmış sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Aktaş vd., 2020; Artar & Ergenekon, 2020; Gürsel vd., 2007; Yıldız & Cavkaytar, 2020). Ulusal alanyazın olarak ulusal kurum ve kuruluşlar tarafından yayımlanan makaleler temel alınmıştır. Ulusal alanyazında gelişimsel yetersizliği olan bireylerin yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili ebeveyn/öğretici görüş ve düşüncelerinin incelendiği yayımlanmış yalnızca iki araştırma makalesine rastlanmıştır (Gürsel vd., 2007; Yıldız & Cavkaytar, 2020). Gürsel vd., (2007), yaptıkları araştırmada gelişimsel yetersizliği olan bireylere okuldan iş ve toplumsal yaşama geçiş sürecinde iş ve meslek becerilerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma bulguları gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin okuldan toplumsal yaşama geçişi kolaylaştıracak bireyselleştirilmiş geçiş planlarının hazırlanmadığını göstermiştir. Yıldız ve Cavkaytar (2020) yaptıkları araştırmada ZY olan genç yetişkinlerin yetişkinliğe ve çalışma yaşamına hazırlanmalarında bağımsız yaşam gereksinimlerini incelemişlerdir. Araştırma bulguları ZY olan bireylerin yetişkinliğe ve çalışma yaşamına hazırlanmada bağımsız yaşam becerilerinde zorlandıklarını bu nedenle okul sonrasında bir bağımsız yaşam eğitimine gereksinimleri olduğunu göstermiştir. Ayrıca ZY olan bireylerin bu süreçte çoğunlukla kişisel bakım ve temizlik, kişilerarası beceriler, güvenlik ve sağlık becerileri ve istihdam edilebilirlik becerilerine gereksinim duydukları belirtilmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan bireylerin yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili yayımlanmış diğer çalışmalar alanyazın taramalarıdır. Alanyazına dayalı yapılan araştırmalarda gelişimsel yetersizliği olan bireylerin kariyer eğitimi (Artar & Ergenekon, 2020) ve özel gereksinimli bireylerin özel eğitimde geçiş planlama ve hizmetleriyle ilgilidir (Aktaş vd., 2020). Ayrıca ulusal alanyazında özel gereksinimli bireylerin yetişkinliğe geçiş süreciyle ilgili üç lisansüstü tez çalışmasına rastlanmıştır. Bu araştırmalarda özel gereksinimli öğrenciler için yetişkinliğe geçiş becerileri ölçme aracının geliştirilmesi (Cesur-Yakaboylu, 2016), özel gereksinimli olan bireylerin okul hayatından iş hayatına geçiş becerilerinin anne-baba görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi (Coşgun-Başar, 2010) ve gelişimsel yetersizliği olan öğrencileri bağımsız yaşama geçişe hazırlamada öğretmenlere yönelik tasarlanan eğitim programının etkililiği konuları incelenmiştir (Kasap, 2021).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu alanyazın çalışmasında ebeveynlerin ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçiş sürecine dahil olabilmeleri için öğretmenlere önerilen stratejilere yer verilmiştir. Ayrıca ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin/öğreticilerin yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklara yönelik çözüm önerilerini temel alan araştırmalar özetlenmiştir.

ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinin başarılı bir şekilde sağlanması ebeveynlerin yetişkinliğe geçiş süreciyle birlikte değişen rollerinin farkında olmalarını ve rollerinin getirdiği sorumlulukları yerine getirmelerini gerektirir. Genel olarak ebeveynlerin rolleri yetişkinliğe geçiş sürecinde ZY olan çocuklarının yaptıklarını gözlemleyen, daha çok bağımsızlaşması için kendi kendilerini savunabilmeleri, kendi tercihlerini yapabilmeleri için daha az yardım sunan ve ZY olan çocuklarına danışmanlık yapan kişi olarak sıralanmıştır (Morgan & Riesen, 2016). Ancak ebeveynler ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçiş sürecinde değişen rollerinin farkında olamayabilirler ve eğitimciler tarafından sunulacak farkındalık eğitimine gereksinim duyarlar. Codd & Hewitt'in (2021) yapmış oldukları araştırmanın bulguları da bu durumu destekler niteliktedir. Yapılan çalışmada ZY olan çocuklara sahip ebeveynlerin yetişkinliğe geçiş sürecinde rollerini bilmediklerini göstermiştir. ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin sergilemesi gereken rollerini bilmeleri ve rollerinin gerektirdiği görevleri yerine getirmeleri geçiş sürecinin önemli bir parçasıdır (Morgan & Riesen, 2016). ZY olan çocuğa sahip ebeveynlerin yetişkinliğe geçiş sürecinde değişen rolleriyle ilgili görüş ve düşüncelerinin incelenmesine yönelik daha fazla sayıda araştırmaya gereksinim olduğu söylenebilir.

ZY olan bireylerin ebeveynlerinin yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşadıkları zorlukların belirlenmesine yönelik yapılan araştırmaların bulguları incelendiğinde ebeveynler genel olarak; güven, iletişim, tükenmişlik ve bilgiye ulaşmada zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir (Biswas vd., 2017; Francis vd., 2019; Leonard vd., 2016). Alanyazında ebeveynlerin yaşadıkları bu zorlukların üstesinden gelinmesinde eğitimcilere birtakım stratejiler önerilmiştir. Bu stratejiler arasında güven oluşturmak, farkındalığı artırmak, sorular sormak, bilgi sağlamak, iş birliği yapmak, ailelerinin hizmet alabileceği kurum ve kuruluşları belirlemek sıralanmıştır (Morgan & Riesen, 2016; Steere vd., 2007). Bu stratejilerden ebeveynlerin eğitimcilere güven duymaları diğer bir ifadeyle inanmaları yetişkinliğe geçişte ebeveyn-eğitimci arasında olumlu ilişkilerin kurulmasına zemin hazırlaması ve iyi organize bir geçiş planının oluşturulmasına önemli katkı sağlar (Steere vd., 2007). Bazı araştırmalarda ebeveynler eğitimcilerin yetişkinliğe geçiş sürecinde güvenlerini kaybettiklerini belirtmişlerdir (Codd & Hewitt, 2021; Francis vd., 2019; Rapanaro vd., 2008). Yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynler eğitimcilerle ilgili olumsuz görüşleri şu şekilde sıralanmıştır: a) eğitimciler ZY olan bireyleri ergenlikten yetişkinliğe geçecek bir birey olarak değerlendirmek yerine küçük bir çocuk gibi görmüşlerdir, b) eğitimciler ebeveynlerin kişisel hayatını kontrol etmek istemişlerdir (Rapanora vd., 2008), c) ebeveynler eğitimcilerden kendilerine bir öneride bulunmalarını istediklerinde eğitimciler açıkça fikirlerini beyan etmemişlerdir, d) eğitimciler samimi davranmamışlardır (Codd & Hewitt, 2021), e) eğitimciler ebeveynlerin ZY olan çocuklarının gelişmeleriyle ilgili doğru bilgi vermemişlerdir (Francis vd., 2019).

Her ne kadar bu alanyazın araştırmasında ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn katılımlarını sağlamak için eğitimcilere stratejiler önerilmiş olsa da eğitimcilerin bu süreçte yaşadıkları zorluklar ebeveyn katılımını doğrudan etkileyebilmektedir. Örneğin, Gauthier-Boudreault vd., (2021), yaptıkları çalışmada ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde eğitimcilerin karşılaştıkları zorlukları belirlemişlerdir. Bu zorluklardan biri yetişkinliğe geçiş sürecinde sınırlı sayıda eğitimcinin olmasıdır. Sınırlı sayıda eğitimci olması ebeveynlere ZY olan çocuklarının yetişkinliğe geçiş sürecinde yeterli destek sağlayamamalarına neden olur. Dolayısıyla ZY olan bireylere yetişkinliğe geçiş sürecinde destek sağlayabilecek eğitimci sayılarının artırılmasına yönelik eğitim politikalarının geliştirilmesi ebeveynlere verilecek desteğin sağlanması bakımından önemlidir. ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde eğitimcilerin yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklara yönelik çözüm önerilerini konu alan yalnızca bir araştırmaya rastlanmıştır (Gauthier-Boudreault vd., 2021). İleri araştırmalarda eğitimcilerin yaşadıkları zorlukların belirlenmesine yönelik daha fazla sayıda araştırma yapılması planlanabilir.

ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin görüş ve düşüncelerinin incelendiği araştırmaların bulguları incelendiğinde ortaya çıkan bulgulardan bir diğeri ZY olan çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadıkları stres ve kaygı bozukluğudur (Gillan vd., 2010; Isaacson vd., 2014; Rapanora vd., 2008). Dolayısıyla ileri araştırmalarda ZY olan çocuklara sahip ebeveynlere çocuklarının yetişkinliğe geçiş sürecinde sunulacak desteklerin yanı sıra stres ve kaygıyla başa çıkma konularında da stratejilerin sunulmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Bu alanyazın çalışmasında ZY olan bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ebeveyn katılımını artırmak için eğitimcilerle önerilen stratejiler yalnızca ZY olan bireylerin ebeveynleriyle sınırlıdır. İleri araştırmalarda ZY olan bireylere yetişkinliğe geçiş sürecinde diğer aile üyelerinin sunabilecekleri destekler de göz önünde bulundurularak önerilecek stratejilerin ve yapılacak araştırmaların kapsamı genişletilebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aktaş, B., Kot, M., & Yıkmış, A. (2020). Transition planning and transition services in special education. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 21(1), 149-170. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.441254>
- American Association on Intellectual & Developmental Disabilities (2023, May 14). *Defining criteria for intellectual disability*. <https://www.aidd.org/intellectual-disability/definition>
- Artar, T. M. & Ergenekon, Y. (2020). Yetişkinliğe geçişte ilk adım: gelişimsel yetersizliği olan bireyler ve kariyer eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 1902-1914. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3892>
- Biswas, S., Tickle, A. C., Golijani-Moghaddam, N. & Almack, K. (2017). The transition into adulthood for children with a severe intellectual disability: Parents' views. *International Journal of Developmental Disabilities*, 63(2), 99-109.
- Cesur-Yakaboylu, G. *Özel gereksinimli öğrenciler için yetişkinliğe geçiş becerileri ölçme aracının geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi.
- Codd, J.A., & Hewitt, O.M. (2021). Having a son or daughter with an intellectual disability transition to adulthood: A parental perspective. *British Journal of Learning Disabilities*, 49(1), 39-51. <https://doi.org/10.1111/bld.12327>
- Coşgun-Başar, M. (2010). *Özel gereksinimi olan bireylerin okul hayatından iş hayatına geçiş becerilerinin anne-baba görüşlerine göre belirlenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dyke, P., Bourke, J., Llewellyn, G., & Leonard, H. (2013). The experiences of mothers of young adults with an intellectual disability transitioning from secondary school to adult life. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 38(2), 149-162. <https://doi.org/10.3109/13668250.2013.789099>
- Francis, G. L., Register, A., & Reed, A. S. (2019). Barriers and supports to parent involvement and collaboration during transition to adulthood. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*, 42(4), 235-245. <https://doi.org/10.1177/2165143418813912>
- Gauthier-Boudreault, C., Couture, M., & Gallagher, F. (2018). How to facilitate transition to adulthood? Innovative solutions from parents of young adults with profound intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities: JARID*, 215-223. <https://doi.org/10.1111/jar.12394>

- Gauthier-Boudreault, C., Couture, M.M., & Gallagher, F. (2021). Obstacles to the transition to adulthood of people with severe to profound intellectual disability and potential solutions: Perspectives of professionals in one region of Quebec. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 46, 239-249. <https://doi.org/10.3109/13668250.2021.1873753>
- Gauthier-Boudreault, C., Gallagher, F., & Couture, M. (2017). Specific needs of families of young adults with profound intellectual disability during and after transition to adulthood: What are we missing?. *Research in Developmental Disabilities*, 66, 16–26. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2017.05.001>
- Gillan, D., & Coughlan, B. (2010). Transition from special education into postschool services for young adults with intellectual disability: Irish parents' experience. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 7, 196-203. <https://doi.org/10.1111/j.1741-1130.2010.00265.x>
- Gürsel, O., Ergenekon, Y. & Batu, E. S. (2007). Gelişimsel geriliği olan bireylere okuldan işe geçiş becerilerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 54-77.
- Hendricks, D. R., & Wehman, P. (2009). Transition from school to adulthood for youth with autism spectrum disorders: Review and recommendations. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 24(2), 77–88. <https://doi.org/10.1177/1088357608329827>
- Isaacson, N.C., Cocks, E., & Netto, J. (2014). Launching: The experiences of two young adults with intellectual disability and their families in transition to individual supported living. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 39, 270-281. <https://doi.org/10.3109/13668250.2014.929643>
- Kasap, C. (2021). *Gelişimsel yetersizliği olan öğrencileri bağımsız yaşama geçişe hazırlamada öğretmenlere yönelik tasarlanan eğitim programının etkililiği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Korpi, M. (2007). *Guiding your teenager with special needs through the transition from school to adult life: Tools for parents*. Jessica Kingsley Publishers.
- Kraemer, B. R., & Blacher, J. (2001). Transition for young adults with severe mental retardation: school preparation, parent expectations, and family involvement. *Mental Retardation*, 39(6), 423–435. [https://doi.org/10.1352/0047-6765\(2001\)039<0423:TFYAWS>2.0.CO;2](https://doi.org/10.1352/0047-6765(2001)039<0423:TFYAWS>2.0.CO;2)
- Kutlu, M. (2012). Geleceğe birlikte hazırlanalım. A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde uygulamalı aile eğitimi* içinde (s. 88-105). Vize Yayıncılık.
- Leonard, H., Foley, K. R., Pikora, T., Bourke, J., Wong, K., McPherson, L., Lennox, N., & Downs, J. (2016). Transition to adulthood for young people with intellectual disability: The experiences of their families. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 25(12), 1369–1381. <https://doi.org/10.1007/s00787-016-0853-2>
- Morgan, R. L., & Riesen, T. (2016). *Promoting successful transition to adulthood for students with disabilities*. The Guilford Press.
- Nucifora, A., Walker, S. & Eivers, A. (2022). Parents perception and experience of transitioning to adulthood for their child diagnosed with an intellectual disability. *International Journal of Developmental Disabilities*, <https://doi.org/10.1080/20473869.2022.2141877>
- Patton, J. R., & Dunn, C. (1998). *Transition from school to young adulthood: Basic concepts and recommended practices*. PRO-ED.

- Poston, D., Turnbull, A., Park, J., Mannan, H., Marquis, J., & Wang, M. (2003). Family quality of life: a qualitative inquiry. *Mental Retardation*, 41(5), 313–328. [https://doi.org/10.1352/0047-6765\(2003\)41<313:FQOLAQ>2.0.CO;2](https://doi.org/10.1352/0047-6765(2003)41<313:FQOLAQ>2.0.CO;2)
- Rapanora, C., Bartu, A. & Lee, A. H. (2008). Perceived benefits and negative impact of challenges encountered in caring for young adults with intellectual disabilities in the transition to adulthood. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 21, 34-47. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2007.00367.x>
- Smith, T. E. C., Gartin, B. C., Murdick, N. L., & Hilton, A. (2006). *Families and children with special needs*. Pearson.
- Steere, D. E., Rose, E. D., & Cavaiuolo, D. (2007). *Growing up: Transition to adult life for students with disabilities*. Pearson.
- Yıldız, G. & Cavkaytar, A. (2020). Independent living needs of young adults with intellectual disabilities. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 11(2), 193-217. <https://doi.org/10.17569/tojqi.671287>
- Young, R. A., Marshall, S. K., Stainton, T., Wall, J. M., Curle, D., Zhu, M., Munro, D., Murray, J., El Bouhali, A., Parada, F., & Zaidman-Zait, A. (2018). The transition to adulthood of young adults with IDD: Parents' joint projects. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities: JARID*, 31, 224–233. <https://doi.org/10.1111/jar.12395>

STRUCTURED ABSTRACT

Intellectual disability (ID) is defined as "a disability characterized by significant limitations in intellectual functioning and adaptive behaviors including conceptual, social and practical skills" (American Association on Intellectual & Developmental Disabilities, 2023). Individuals with ID, like other individuals in the society, have two critical periods in their lives. These periods are the early childhood period, which is the first years of life, and the transition to adulthood (Korpi, 2007; Kutlu, 2012). Transition to adulthood is defined as the individual's participation in education-work life and stepping into social life (Hendricks & Wehman, 2009). The transition to adulthood is a challenging process for both the individual with ID and his/her parents. In the literature on the evaluation of the difficulties experienced in this process, there are studies examining the views of both educators and parents (Biswas et al., 2017; Francis et al., 2019; Gauthier-Boudreault et al., 2021; Leonard et al., 2016).

The strategies recommended to educators in the literature for parental involvement in order to resolve the difficulties experienced by parents during the transition to adulthood of individuals with ID and to ensure a successful transition to adulthood are listed as follows: (a) building trust, (b) raising awareness, (c) asking questions, (d) providing information, (e) identifying institutions and organizations where families can receive services (Morgan & Riesen, 2016; Steere et al., 2007). Explanations about each strategy are given in the following lines.

Building Trust: Parents' trust in educators is one of the most fundamental and prioritized strategies for parental involvement in the transition to adulthood (Francis et al., 2019). Educators should be in constant communication and fulfill their commitments to collaborate with parents who trust them (Steere et al., 2007). When communicating, educators should give parents good words to hear or good news about their child with an IY, which is an important step to ensure a positive relationship (Morgan & Riesen, 2016).

Raising Awareness: Once educators have gained the trust of parents, another important strategy is to increase parents' awareness of their roles. In this process, the roles and responsibilities of parents of a child with a child with ID also differentiate. Raising awareness is not about overwhelming parents with information about the transition to adulthood of their child with an AI, but about getting them to start thinking about the transition to adulthood (Steere et al., 2007). Educators should often make parents feel that they are an important part of the transition to adulthood.

Asking Questions: Just before the start of the academic year, meeting the parents and, if available, other family members of individuals with ID and asking appropriate questions can be a good start in establishing collaboration about the transition to adulthood. "I would like to get to know you and learn more about your child" can be an appropriate question (Morgan & Riesen, 2016). Afterwards, questions can be asked about the abilities and preferences of the individual with ID.

Providing Information: Another challenge that parents experience regarding the transition to adulthood of their children with ID is the limitations they experience in accessing information. In this context, educators should provide information to parents by answering the questions they ask about the transition to adulthood of their children with ID (Francis et al., 2019). In the study conducted by Gauthier-Boudreault et al. (2018), parents mentioned the importance of the information to be provided to them in the transition to adulthood process of their children with ID.

Identifying Institutions and Organizations Where Families Can Receive Support: The transition to adulthood should not be sudden and unexpected. For this reason, the gradual orientation of individuals with ID to daily activity centers that include leisure time activities (swimming, yoga, etc.) that prepare the ground for dressing, self-care, food preparation/eating, or the acquisition of a professional skill suitable for social life should be provided under the leadership of educators (Gauthier-Boudreault et al., 2018; 2021).

In this literature study, the strategies suggested to educators to increase parental involvement in the transition to adulthood of individuals with ID are limited to the parents of individuals with ID. In future research, the scope of the strategies to be suggested and the scope of the research to be conducted can be expanded by taking into consideration the support that other family members can provide to individuals with ID during their transition to adulthood.

Keywords: Transition to Adulthood, Parent Involvement, Intellectual Disability, Teachers